

1927

G O S P O D A R

Št. 10.

Narodni poslanec Vlad. Pušenjak:

Izenačenje davkov.

V vseh državah je po končani svetovni vojni bilo davčno vprašanje eno izmed glavnih vprašanj in to iz treh razlogov. Prvič radi znatnih sprememb glede vrednosti denarja, katere je povzročila svetovna vojna, drugič radi težkih bremen, katere morajo kot posledico svetovne vojne nositi skoraj vse države in tretjič radi popolnoma spremenjenih gospodarskih razmer. Največ brige povzroča davčno vprašanje novim državam, oziroma državam, ki so vsled vojnih pridobitev znatno narasle, ki so se združile z deli držav s popolnoma drugo davčno zakonodajo. Med te države spada i naša država, katera se je združila, ako vzamemo kraljevino Srbijo kot podlago, s Črno goro, Bosno in Hercegovino, delom Avstrije (Slovenija in Dalmacija) in deli Ogrske (Vojvodina, Hrvaška in Slavonija). Mesto enotnega srbskega zakonodavstva smo dobili zakonodavstvo Črne gore, Bosne, Ogrske in Avstrije poleg srbskega zakonodavstva, v celem šest raznih zakonodavstev. Da so te razmere nevzdržne glede splošnega zakonodavstva, je vsakemu jasno, da so pa posebno nevzdržne glede davčne zakonodaje, ker so ustvarile velikansko razliko in neenakost glede davčnih razmer, mora priznati vsakdo, kdor želi resničen napredek in obstoj naše države. Opravičena je radi tega zahteva vseh resničnih rodoljubov, da se čimprej predloži novi davčni zakon, ki bo izenačil davčna bremena v celi državi, Narodni skupščini v pretres in odobrenje.

Odrito moramo obsoditi delo vlad od l. 1920. do danes, katere niso smatrale za umestno, da vse ukrenejo, da se čimprej pride do izenačenja davkov, ker so s tem povzročile mnogo gorja v naši državi, osobito težko gospodarsko krizo, pod katero jebe vsi stanovi. Vršila so se sicer razna posvetovanja, kojih sad so bili načrti davčnega zakona, izmed katerih je šele četrti načrt lanske leto v poletju prišel v razpravo v davčnem odboru. Davčni odbor je ta načrt temeljito predelal in letos meseca aprila s poročilom vred predložil Narodni skupščini. V zadnji seji Narodne skupščine pred veliko nočjo se je predelani zakonski načrt s poročilom davčnega odbora razdelil poslancem, kar znači, da je vlada sklenila istega postaviti na dnevni red Narodne skupščine po veliki noči. *Pribiti moramo, da je za časa vlade, v kateri je bila zastopana SLS, bil končan v odboru davčni zakon in da je ta vlada sklenila ta zakon postaviti na dnevni red Narodne skupščine, dočim so druge vlade le obljubovale izenačenje davkov, a storile ničesar, nasprotno — mirno trpele, da so nekatere pokrajine vsled pretiranih davčnih bremen propadale, da je davčna neenakost — ostala še naprej.*

SLS je vedno in vedno, pri vsaki priliki odločno zahtevala izenačenje davkov, ker je vsled pretiranih davčnih bremen

Slovenije največ trpela. To dokazujejo sledeče številke!

V l. 1925. in 1926. je plačala Slovenija:

Plačilo Slovenije.

Leta 1925.

Neposredni davki	292.6 milij. Din
Takse	99.6 milij. Din
Drž. trošarina	130.5 milij. Din

Skupaj . . . . . 522.7 milij. Din

Leta 1926.

Neposredni davki	221.8 milij. Din
Takse	106.9 milij. Din
Drž. trošarina	139 milij. Din

Skupaj . . . . . 467.7 milij. Din

V letih 1921, 1922, 1923, 1924, 1925 do 30. sept. 1926 se je plačalo v celi državi davka na poslovni promet Din 839.5 milijonov, Slovenija sama je plačala 183.2 milij. Din, Srbija le 147.9 milij. Din, Slovenija je plačala 22 odst. tega davka v celi državi plačanega, četudi prebivalstvo ne doseže niti 9 odst. celotnega prebivalstva.

V l. 1923. do 1925. je plačal vsak prebivalec v Srbiji, Črni gori in Dalmaciji povprečno 65 Din neposrednega davka, na Hrvaškem 93 Din, v Sloveniji pa 182 Din.

Ako računamo, da odpade od plačane carine in monopolskih dohodkov isti odstotek na Slovenijo kot od plačanih taks in trošarine, lahko mirno rečemo, da je Slovenija v l. 1926. plačala neposredne in posredne davke v višini 1 milijarde Din, da znaša plačilo za vsako osebo v Sloveniji okrog 1000 Din. Znatne dohodke dobiva država iz Slovenije i od železnic, pošt, poštnih hranilnice, rudnikov, državnih šum, bolnic, kmetijskih ustanov, sodišč in kaznilnic, gledališč, direkcije katastra monopolskih in carinskih kazni itd. Od teh dohodkov v višini 4 milijard Din odpade gotovo na Slovenijo 500 milijonov Din taks, da moremo računati, da prispeva Slovenija k državnemu proračunu z 1 in pol milijardo Din, da znaša celokupna obremenitev posameznega prebivalca v Sloveniji 1500 Din ali 6000 kron.

Zanimivo je omeniti, da znaša prebivalstvo Slovenije 8.8 odst. celotnega prebivalstva, ki zavzema 6.52 odst. celotne državne površine, a neposrednega davka plača 15.55 odst. v celi državi v l. 1925. plačanega neposrednega davka. Prebivalstvo Srbije in Črne gore znaša 36.03 odst. celotnega prebivalstva, štirikrat toliko kot Slovenija, a davka plača le 20.77 odst. ali za 5 odst., to je samo za tretjino več ko Slovenija. Omeniti treba tudi, da je Slovenija v l. 1925. dobila le 9.51 odst. v celi državi podeljenih cenih kreditov Narodne banke, dočim je Srbija s Črno goro dobila 49.37 odst., to je petkrat več ko Slovenija.

(Konec prihodnjč.)

Inž. A.:

Slaba spekulacija kmetov s krompirjem.

Minole jeseni je nastopilo silno pomanjkanje krompirja in splošno se je tožilo, da je bila letina tako slaba, da ga ne bo niti za seme. Posledica je bila, da so se začeli trgovci obračati v inozemstvo in uvažati krompir celo za hrano iz Ogrske in Avstrije. Pozneje se je od tam dobavljal celo semenski krompir, kar seveda ni slabo, ker se na ta način some premenja. Istčasno pa je tudi Italija imela slabo krompirjevo letino in hotela od nas dobavljati semensko blago. Toda ni ga mogla dobiti, četudi je zanj ponujala dovolj visoke cene. Plačevalo se ga je pri nas celo po Din 2.50 za kg. Krompirja ni bilo na spregled do setve. S 1. aprilom je prenehala carina na krompir in tedaj ga je prišlo nekoliko vagonov iz inozemstva. Cena je tudi domačemu blagu nekoliko padla. Posledica tega padca cen pa je bila, da so vsi kmetje naenkrat stavili svoje zaloge na prodaj; n. pr. v Ljubljani na trgu je bil voz pri vozu poln krompirja. Naravno, da mu je cena padla in sicer od Din 2.50 na 1 Din v Ljubljani in v nekaterih krajih na Štajerskem celo na 60 in 40 para za kg. To je že drugič po vojni, da se je kaj takega pripetilo. 1921. l. je bilo ravno tako. — Ta primer naj bo kmetovalcem nov opomin, da ni dobro preveč špekulirati in zadrževati blaga do zadnjega trenutka. Če bi pozimi in spomladj polagoma spravljali krompir v promet, bi dobili zanj ugodne cene in bi ne bilo toliko vpitja o pomanjkanju, ker ga je dejansko bilo več nego se je razkričalo. Zgubo ima pri tem samo kmet.

Inž. R.

Hmeljski škodljivci.

Med hmeljske sovražnike štejemo rastlinske in živalske škodljivce. Če se jih hočemo ubraniti, je neobhodno potrebno, da se z njimi seznanimo. V ta namen moramo pa natančno in vztrajno opazovati hmeljske nasade in pri vsakem sumljivem pojavu skušati dognati njegov pravi vzrok. Če pa ugotovimo škodljivca, moramo takoj ukreniti vse potrebno, da se ga ubranimo. Iz teh razlogov hočemo tu na kratko opisati razne škodljivce hmelja, obenem pa tudi različna obrambna sredstva in načine njih njih uporabe.

Med živalske škodljivce štejemo: muho aphid, provzročiteljico hmeljskih uši, rdečega pajka, hmeljske stenice, bolhača, voluharja in ogrca. Kot obrambno sredstvo zoper hmeljske uši in rdečega pajka uporabljajo na Nemškem in Češkem večinoma raztopino tobačnega izvlečka, ki ga je pripraviti tako-le: 1½ kg mazavega mla raztopimo v 3—4 litrih vode ter temu primešamo ½—1 kg tobačnega izvlečka. Tej zmesi prilijemo toliko mehke vode, da dobimo 100 litrov tekočine. S to raztopino

škropimo hmeljske rastline s posebno brizgalnico.

Nadaljno obrambno sredstvo je prekuhana kvasija, ki je v mnogih primerih učinkovala bolj gotovo in hitreje nego tobačni izvleček. Kvasija, mušji ali grenki les, pripravimo tako: 1 kg kvasije povremo v 10 litrih vode in pustimo 24 ur na miru. Nato odlijemo izvleček in mu primešamo 1½ kg mazavega mila, ki smo ga prej raztopili v vodi. Ko sta se obe tekočini pomešali, dolijemo še toliko vode, da znaša vsa zmes 100 litrov. S to raztopino poškrpimo od škodljivcev napadene rastline. Dobro obrambno sredstvo je tudi petrolejeva emulzija ali petrolfenol.

Hmeljske rastline imajo zelo hudega sovražnika v hmeljskih steniceh, ki nastopajo tupatam v takih množinah, da znatno oškodujejo pridelek. Pregarjamo jih s škropljenjem z navedenimi sredstvi. Proti bolhačem priporočajo lovljenje z lepom, in sicer: okrog hmelja se polože s katranom ali ptičjim limom namazane deske ali lepenka; nato se hmeljski drog potrese, da popadajo bolhači iz hmelja na lepenko in se vloje. Voluhar nam mnogokrat napravi v hmeljniku škodo, če se ga ne ubranimo pravočasno. Lovimo ga s pastmi, kar je najsigurnejše sredstvo. Proti ogreem smo pa sami brez moči. Edini krt nam jih lahko uniči, če ne popolnoma, vsaj deloma.

Nadaljnja obrambena sredstva zoper živalske škodljivce so tudi ta-le: 1. Uničimo hmeljske škodljivce in njih zalege v razpoklinah in pod skorjo hmeljskih drogov z vročino ali mokroto; 2. požigajmo dozorele hmeljske trte, panoge lestje in druge odpadke; 3. zatirajmo z vsemi silami njivski plevel; 4. izruvajmo v bližini hmeljnikov divji hmelj; 5. nadomestimo hmeljske nasade na droge z nasadi na žice. Pripomniti pa treba, da je vsako zatiranje hmeljskih škodljivcev, izvajano le po posameznih hmeljarjih, nepopolno. Siguren uspeh dosežemo le tedaj, če izvajajo obrambo vsi hmeljarji v okraju.

(Konec prihodnjic.)

Poiščite 20% bone!

Ko je naša država l. 1919. žigosala avstro-ogrske bankovce, je pri žigosanju vsakemu odtegnila eno petino ali 20 odstotkov predložene gotovine. Za odtegljaj je strankam izdajala potrdila, ki jih imenujemo 20 odstotne bone ali priznanice. Osem let nismo vedeli, kaj bo s temi boni in gotovo je, da se jih je že veliko izgubilo, da je tudi marsikdo tak bon že raztrgal.

Po zaslugi poslancev Jugoslovanskega kluba in zlasti po zaslugi naših ministrov v zadnji vladi je bila v državni proračun za l. 1927-28 sprejeta določba, da sprejemajo državne blagajne za dolžni davke od 1. aprila t. l. dalje namesto gotovine tudi priznanice (potrdila), ki so bile izdane za pridržanih 20 odst. kronskih bankovcev ob žigosanju. Vendar je v finančnem zakonu določba, da bo minister še izdal podrobna navodila, preden se bodo priznanice sprejemale. Ta navodila so sedaj izšla.

Toda pri tem sta bili postavljeni dve važni omejitvi. Prva je ta, da se sprejemajo za plačilo davkov le take priznanice, ki se

glase na zneske manjše nego 1000 kron. Če torej glasi priznanica na 1000 kron ali več, jo ne morete porabiti za plačilo davkov. Ležala vam bo še naprej v skrinji in čakala rešitve. Drugič morete porabiti za plačilo davkov priznanico le tedaj, ako glasi na vaše ime ali pa, ako ste priznanice pridobili kot naslednik.

Tisti, ki davek plačajo s priznanico, izgubijo ugodnost, da plačujejo zaostanke dolžnih davkov v obrokih. Ako ste torej del davkov poravnali s tako priznanico, mora davčni urad od vas potem vse zaostanke takoj izterjati in druge davke pobrati točno ob prvih prihodnjih rokih, v katerih zapadejo.

Če je taka priznanica, ki jo porabite za plačilo davka, večja, nego dolžni davek, tedaj se vam za preostanek izda druga priznanica, manjša za toliko, za kolikor je bilo plačanega davka. Poleg tega imajo davčni uradi navodila, da točno pazijo, ako bi se pojavile tudi kake ponarejene priznanice.

Prebrskajte torej natančno po skrinjah in omarah, preglejte vse papirje, da vam priznanice, ki pomenijo sedaj denar, ne propadejo. Vedite, da se jih morete poslužiti za plačilo davka le v tem proračunu, t. j. najkasneje do 1. aprila 1928. Dr. As.

H—k:

Čez leto v mladem sadovnjaku.

Odkar se je jelo širiti živahnije zanimanje za sadjarstvo, posade sadjarji vsako pomlad več sadnega drevja. To nam izpričujejo drevesnice, ki jih je vedno več, pa je vendar vsako pomlad vse razprodano. Na to stran je torej napredek očiten. Kar se pa tiče nadaljnje nege posajenega sadnega drevja, pa marsikje še ni tako, kakor bi bilo želeti in baš zato mnogo posajenega drevja hira ali pa propade na ta ali oni način — po krivdi sadjarja. Težko se namreč kako drevesce kar samo od sebe povoljno razvije v zdravo, rodovitno, obširno drevo, ker mu v mladosti prete raznovrstne nezgode in ga zajedajo nešteti škodljivci, ki se jih brez sadjarjeve pomoči ne more otresti. To velja posebno za žlahtne sorte. Zato je neogibno potrebno, da pregledamo nasade, zlasti kar je mlajših iz zadnjih let, vsak teden. Vedno in povsod bomo našli kaj, kar je drevju v škodo, pa se da izlahka odstraniti. Pri tem ogledu moramo imeti pred očmi vse tri glavne dele drevesa: korenine, deblo in vrh.

Koreninam ni nevaren samo voluhar, ki poleti ne hodi toliko vpoštev; zajeda jih tudi travnata ruša, ki tako bogotno praraste zrahljano zemljo okrog drevesa, zapira zraku pot do korenin in jemlje drevju takorekoč izpred ust že itak pičlo hrano. Nič ni čudno, ako tako s travo zaraščeno mlado drevo komaj ozeleni, potem pa celo leto medli in zaman čaka usmiljene roke, ki bi rešila korenine iz goščave. Če hočemo, da bo drevo ne samo ozelenelo, ampak veselo rastlo — da bo naredilo močne, čez pol metra dolge poganjke, ga moramo braniti pred travo vsaj nekaj let, da se korenine ojačijo in razrastejo. Proč torej s travo in plevelom z drevesnega ko-

lobarja, ki naj ima vsaj en meter v premeru! Ako ga precej na debelo pokrijemo z drobnim, starim gnojem, čezenj pa vržemo nekaj trnjevih ali smrekovih vej, bomo imeli vse poletje mir pred plevelom in drevo nam bo z bujno rastjo pokazalo svojo hvaležnost.

Dalje ovirajo drevo v rasti poganjki iz divjaka in iz debla. Tudi če bi nič ne škodovali, bi jih morali odstranjevati že zaradi izpodtike, kajti na ta način zanemarljeno drevje kaže slabega gospodarja. In res! Koliko pa se zamudimo, če pogledamo drevesce od tal do vrha in odrežemo, kar je zrastle na napačnem kraju? Če bi imeli pregledati 100 drevesc, bi zamudili komaj dobro uro.

Pri saditvi smo deblo samo narahlo pripeli h kolu. Čez leto te vezi navadno odnehajo in jih je treba popraviti, ker takemu drevju zelo škoduje, ako ga veter omaja, da se nagne sedaj na to, sedaj na ono stran. Včasih se takoj prvo leto pokažejo po debelu krvave uši, zlasti po deblih, ki imajo še mnogo nezaceljenih ran. Tega škodljivca je treba takoj zatreči, kar prav lahko dosežemo z močno raztopino tobačnega izvlečka (2—3%) ali z 20—30% arborinom.

Po vrhovih mladega sadnega drevja delajo največjo škodo listne uši, ki jih povsod zalezujejo mravlje. Pa ne zato, da bi jihregarjale, ampak zato, da jih negujejo. Tudi listne uši se dajo izlahka pregnati, ako jih takoj izpočetka primemo dovolj v živo in zares. Precej, ko zapazite prve mravlje, da lezejo po debelu v vrh, hitite po tobačni izvleček (1—1½% in ravno toliko mazavega mila) in poškrpite napadeno mesta. Če so pa ušive mladike že tako dolge, da se dajo pripogniti, jih pomočite v tekočino, ki jo imejte v široki posodi (skledi). Na listju mladega sadnega drevja se tudi kaj rade pasejo razne gosnice, ki jih prav lahko najdemo in pomečkamo, ker jih nikdar ni toliko kakor na zelju ali repi.

Kdor hoče svojemu drevju še bolj presteči, ga bo parkrat tudi poškrpil z modro galico, kakor vinsko trto. S tem ga bo obvaroval raznih glivičnih bolezni.

Stanje našega kmetijstva.

(Iz poročila poslance dr. Milavca v ljubljanski oblastni skupščini.)

Vzroki kmetijske krize.

Naša dežela je hribovita in gorata ter močno obljudena. Naš narod je priden, talentiran in podjeten — manjka pa našemu kmetu zemlje — kje dobiti zemljo? Imamo sicer veleposestva, ki spadajo pod agrarno reformo; toda če bi se vse razdelilo, bi s tem še ne bilo rešeno vprašanje pomanjkanja zemlje. Poleg tega imamo večje komplekse zemlje slabe kakovosti. Tukaj se torej ne da mnogo pomagati. Imamo pa še druge vzroke, da naša gruda ne more preživljati tistega, ki jo obdeluje. Eden teh vzrokov je zastarelo in zaostalo kmetovanje. Vse hiti naprej, naše kmetijstvo pa gre nazaj. Poglejmo številke: Od l. 1890—1900 nam kaže štatistika, da smo pridelali na 1 ha pšenice 8.9 q (v letih 1900 do 1924 le 8.4q), rži 7.6 (7.2), ječmena 8.3

(8.1), ovsna 8.9 (8.8), koruze 13.7 (11.4), krompirja 75.8 (61.6), sena 22.8 (20.1).

Po drugih državah pa dobimo te-le primerjalne številke: pšenice na ha 12.8 (27.8), rži 8.6 (21.2), koruze 9.6 (32.7), krompirja 67.8 (169) centov.

Drugod so tekomo zadnjih let močno dvignili rodovitnost zemlje.

Ce bi mi dvignili produkcijo vsaj za 40 do 50 odst. bi lahko krili vse primanjkljaje in bi tudi izvažali.

Isto velja za živinorejo! Na 1 km² površine pride v Sloveniji 25 govedi in 19 prašičev, v vseh drugih pokrajinah več, od 27 do 63 govedi in do 37 prašičev.

Na istem prostoru redimo torej mi trikrat manj živine kakor Danska ali Nemčija.

Dvigniti moramo torej številčno stanje živinoreje, kvaliteto živine in mlečnost krav.

Mi ne izrabimo dovolj naše zemlje in se počemo oprijeti tega, kar se je drugod po dolгих poskusih obneslo. V Sloveniji smo n. pr. l. 1925 porabili za vsak ha poljedelske zemlje približno 7 kg umetnih gnojil, Francija pa porabi nad 60 kg na ha, Nemčija še več.

Naše kmetijstvo radi tega ni rentabilno, ker zahteva obdelovanje preveč truda in preveč stroškov. Cene poljedelskim produktom pa ne moremo dvigniti, zato pa moramo povisati produkcijo, pri čemer ne smemo pozabiti, da je naše poljedelstvo malo kmetijstvo. Organizacija oblastnega urada za kmetijstvo.

V proračunu kmetijskega referata imamo kot prvo točko potrebščin znesek 370.000 dinarjev za osebne izdatke strokovnih organov. Ustvariti si moramo šele aparat, organizirati moramo strokovno službo. Namestiti bo treba še več organov-specijalistov za živinorejo, mlekarstvo, vinarstvo, sadjarstvo itd.

Nadalje moramo zavode, ki so last oblastne skupščine, imeti v vzornem stanju, da bodo zgled našim poljedelcem. Ti zavodi morajo služiti samo in izključno le namenom, za katere so bili ustanovljeni t. j. pospeševanju našega kmetijstva.

Te zavode oziroma posestva je treba izrabiti do vseh možnosti. Deželno posestvo mora biti nazorna šola za ljudi. Taka posestva so najlepša prilika, da se na kratkih tečajih, ki se prirejajo na posestvih, razlagajo in na uspeh kažejo razni načini obdelovanja in pa rentabilnost posameznih panog kmetijstva.

Kmetijsko strokovno šolstvo.

Visoka zbornica! Oblastna skupščina more pomoči kmetijskemu gospodarstvu s tem, da dvigne strokovno izobrazbo kmeta, da mu pokaže pota in način rentabilnega gospodarstva in pa da neposredno podpira napredovanje vseh panog kmetijstva. Imamo kmetijsko šolo na Grmu; je to specijelno poljedelska šola in ima dva tečaja, letni tečaj za vinorodne kraje in zimski tečaj za poljedelske in živinorejske kraje. Za grmsko šolo smo vstavili v proračun 805.000 Din; za kmetijsko izobrazbo 230.000 Din in za gospodinjstvo izobrazbo 175.000 Din, skupno torej 1.210.000 Din.

Izobrazba je najuspešnejše orožje v boju za obstanek, v borbi za kruh. Tega se naš kmet dobro zaveda; pri nas ni treba izobrazbe kmetu šele vsiljevati, ampak jo sam želi in zahteva, le dati mu jo je treba. Ko je prišel dež. odbor kmetijske tečaje, se je leto

za letom množilo število udeležencev; kjer so se tečaji vršili n. pr. v šolah, so bile šolske sobe mnogokrat premajhne. Leta 1909 je bilo takih tečajev 10, leta 1913 že 46. Predavali pa niso le teoretični strokovnjaki, ampak tudi praktični kmetovalci in s predavanji so se združile tudi demonstracije, kako se razna opravila tudi praktično vrše.

Razen teh tečajev se je vršilo mnogo poučnih predavanj pri raznih kmetijskih združenjih. V letu 1913. je bilo takih predavanj nad 200 in udeležencev preko 20.000.

Visoka zbornica! To delo dež. odbora, širiti strokovno izobrazbo med kmečkim narodom moramo nadaljevati, in pri tem izrabiti najnovejše izume in izkustva.

Poljedelec mora poznati sestavo zemlje in njeno sposobnost, kako prehranjuje kulturne rastline. Poznati mora življenje rastlin in njih življenjske pogoje. Poznati mora škodljivce in sovražnike kulturnih rastlin in domačih živali. **Brez strokovne izobrazbe ni naprednega kmetovanja.** To izobrazbo morajo dobiti naši živinorejci in poljedelci na kmetijskih tečajih, na vzornih posestvih, na kmetijski šoli.

S trnjem ograjena pota.

Kadar vidim ob naših njivah in potih nastavljeni trnje, ki mimo dočim molče govori: »Tukaj hoditi je prepovedano« se vselej spomnim na pogovor, ki sem ga imel s premožnim kmetom stare korenine.

»Poglejte,« mi je dejal, »čemu to trnje! Jaz ga nikoli nič ne namečem na svoj svet, pa mi vendar ljudje ničesar ne pohodijo.«

»Kako to?«
»Poglejte, kje ljudje stopajo iz ceste in iz potov. Tam, kjer so pota taka, da radi blata ni mogoče po njih hoditi. Jaz skrbim da so ob mojem svetu čedna pota, da ni ob njem velikih luž, da so pota gladka, pa gre vsak raje po poti kakor bi hodil po mojih travnikih in po njivah. Ljudem je treba postreči. In to se lahko naredi mimo grede, spomladi ali pa v jeseni.«

Videl sem, da ima mož prav. Spoznal sem pa tudi, da ima svet malo tako pametnih mož. — Lang.

Denar.

g Vrednost denarja 17. t.m. Vrednost denarja v zadnji dobi je ostala stalna izvzemši italijanske lire, ki je po precejšnjem padcu zopet šla navzgor. Naš dinar je v Curihu otiral 9.13 centimov. Tuje valute so se pa plačevale na domačih borzah pa teh-le cenam: 1 angleški funt 276.70 Din, 1 ameriški dolar 56.85 Din, 1 nemška marka 13.51 Din, 1 švicarski frank 10.95 Din, 1 mažarski pengő 9.94 Din, 1 avstrijski šiling 8.02 Din, 1 belgijski belg 7.94 Din, 1 italijanska lira 3.08 Din, 1 francoski frank 2.23 Din, 1 češkoslovaška krona 1.68 Din, 1 grška drahma-0.75 Din, 1 bolgarski lev 0.41 Din, 1 rumunski lej 0.36 Din.

Cene.

g Ljubljanski trg. Cene so v ostalem nespremnejene, le v zelenjavi kažejo padajoče stremljenje. Solate prihaja vedno več na trg, zato ji je tudi cena precej padla. Sadja je vedno manj, perutnine tudi malo,

jaje ravno tako. V splošnem so bile cene za razno blago sledeče: Meso in mast: goveje meso 9—18 Din, telečje 17—20 Din, svinjsko 22.50—25 Din, koštrunje 13—14 Din, jagnječe 19 Din, slanina mešana 23 Din, mast 24—25 Din za 1 kg. Perutnina: piščanci 15—20 Din, kokoši 30—40 Din, petelini 30—35 Din, race 28—30 Din komad. Mlečni proizvodi: mleko 2.50—3 Din liter, sirovo maslo 45 Din, čajno maslo 55—60 Din, kuhano 48 Din kg. Jajca 0.75—1 Din komad. Krompir: stari za 1 kg 1—1.25 Din, novi 8 Din kg. Krma: seno 62.50—75 Din, slama 25—30 Din za 100 kg; škopi 1 do 1.25 Din komad.

g Žitna borza. Na novosadski blagovni borzi se je kupčevalo razno žito po cenah, ki veljajo za 100 kg pri vagonških dobavah na mestu ugotovitve. Pšenica baška, 74 kg težka, 312.50 Din, 75 kg težka 317.50 Din, gornjebaška 75/76 kg težka 320 Din; srbijanska 300 Din. Koruza baška 168—170 Din, banatska 165 Din. Moka baška »0« 450 Din, »5« 386 Din, »6« 365 Din. Otrubi banatski 162.50 Din. Cene so bile v splošnem trdne, prodaje se pa malo.

g Vinsko tržišče v Dalmaciji. Trgovina z vinom v Dalmaciji je v zadnji dobi znatno oživela. Večidel lanske letine je razprodan, edino na Visu, Hvaru, Korčuli in Pelješcu so na razpolago še večje količine neprodanega vina. Radi velikega povpraševanja so se cene dvignile.

g Tržišče z lesom. Položaj na jugoslovanskem lesnem trgu je v zadnjem času zadnjem času zadovoljiv, in izvoz živahen. Tudi cene so v primeri s cenami pred tremi meseci nekoliko višje, tako, da omogočajo producentom vsaj nekoliko zaslužka. Živahno povprašujejo po hrastovih frizih, ki se izvažajo v Avstrijo, Nemčijo, Češkoslovaško in Italijo. Promet z bukovino je oživel, rezani les se pa izvažata tudi v Maroko, Egipt in Španijo. Zadnji dvig lire je povzročil povečan izvoz drv in oglja v Italijo. Vendar kupčija z to državo ni tako živahna, kakor bi bilo pričakovati z ozirom na dvig lire, ker italijanski trgovci temu ne zaupajo. — Izvoz lesa v marec iz naše države je znašal 10.800 vagonov gradbenega lesa v vrednosti 75.4 milijona Din, 3152 vagonov drv v vrednosti 6.6 mil Din, 334.600 kosv železniških pragov vrednih 11.9 milijonov Din in 260 vagonov lesnih izdelkov vrednih 1.5 mil. Din, skupaj torej 15.212 vagonov in 334.600 komadov v vrednosti 95.3 milijonov Din.

Živina.

g Prašičji sejem v Mariboru. Prignanih je bilo 938 prašičev, 1 ovca in 1 koza. Cene so bile za komad kakor sledi: pujski 5—6 tednov stari 70—125 Din, 7—9 tednov 150 do 225 Din, prašički 3—4 mesece 330—350 Din, 5—7 mesecev 430—450 Din, 8—10 mesecev 550—600 Din, 1 leto stari 1100 do 1200 Din. Za kg žive teže se je plačevalo 9.50—11 Din, mrtve 15—17 Din. Prodanih je bilo 236 komadov. Kupčija srednje živahna.

g Ljubljanski živinski sejem. Prigon je znašal: 315 konj, 58 volov, 45 krav, 9 telet in 718 prašičev za rejo. Prodanih je bilo: 62 konj, 27 volov, 15 krav, 7 telet in

610 prašičkov. Cene so bile: Voli prvovrstni za kg žive teže 9 Din, poldebeli 8.50 Din, za vprego 7.50 Din; krave debele 5—7 Din, klobasarice 3—4 Din; teleta 12—14 Din; prašički za komad 200 do 300 Din; pri konjih je bila cena zelo različna po kakovosti. — Kupčija je bila izjemno prašičkov bolj mrtva, cene so stale neizpremenjene, le pri teletih so narasle.

Razno.

g Semaji od 23. maja do 4. junija: Vinica (30. maja); Mengeš (25. maja); Motnik (2. junija); Sv. Gothard (25. maja); Dolenja vas pri Ribnici (30. maja); Mala gora pri Stari cerkvi (25. maja); Velike Lašče (2. junija); Cerklje pri Krškem (1. junija); Krško (1. junija); Trzišče na Dolenjskem (23. junija); Vesela gora na Dolenjskem (2. junija); Moravče (31. maja); Zatičina (30. junija); Ljubljana (1. junija); Vrhnika (23. maja); Gorenji Logatec (27. maja); Nova vas na Blokah (24. maja); Žirovnica v logaškem glavarstvu (1. junija); Mirna peč (31. maja); Žužemberk (27. maja); Vračače (24. maja); Rogatec (25. maja); Svetina (25. maja); Vitanj (25. maja); Slivnica (25. maja); Sv. Trojica v Slov. Goricah (28. maja); Sv. Lovrenc v Slov. goricah (25. maja); Olinje (30. maja); Rajhenburg (30. maja); Velenje (30. maja); Poljčane (30. maja); Artiče (2. junija); Središče, Sv. Ema Radgona, Luče, Marberk in Laško (vsj na binkoštni torek); Podsreda (4. junija); Rečica (31. maja); Cirkovce (31. maja); Slov. Bistrica (4. junija).

g Oklic. Bliža se doba velikih prirediteljev. Najrazličnejša stanovska, kulturna, gospodarska in dobrodelna društva uporabljajo poletni čas za to, da na velikih zborovanjih, izletih in shodih poglobljajo svoj program, utrjujejo stanovsko zavednost in širijo svoje kulturne, gospodarske in socialne težnje. Ljubljanski velesojem je viden in osredotočen izraz razvoja in stanja našega materijelnega gospodarstva. Uprava Ljubljanskega velesoja vabi vse poklicane, da ne cepimo moči in da se pokazemo v celoti. Zato je nujno potrebno, da se ob času razkaza našega materijelnega gospodarstva ob priliki VII. Ljubljanskega velesoja od 2.—11. julija 1927 vrše istočasno tudi vse druge naše velike prireditve stanovskega, kulturnega, športnega itd. značaja. — Uprava Ljubljanskih velesojmov.

g Vozne olajšave za Ljubljanski velesojem od 2. do 11. julija 1927. Posetnikom je dovoljen 50 odst. popust na vseh železnicah po Jugoslaviji, Č. S. R. in Madžarski, 30 odst. v Italiji, 25 odst. v Avstriji in Nemčiji. Skoraj gotovo pa bo tudi Rumunija dovolila 50 odst. popust. Za prevoz razstavnega blaga je dovoljen v Italiji 30 odst. popust, povsod drugod pa 50 odst. popust od normalnih tarif. Voznih olajšav se zamo-rejo poslužiti posetniki na podlagi sejske legitimacije, ki se bo prodajala po vseh večjih denarnih zavodih, trgovsko in tujsko-prometnih ustanovah v državi po 30 Din.

g Naš delegat — predsednik komisije za kmetijstvo na svetovni gospodarski konferenci. V Ženevi se vrši sedaj svetovna gospodarska konferenca. Na tej so v zadnjem času volili predsednika kmetijske trgovinske in industrijske komisije. Ob tej

priliki je bil naš delegat zagrebški vseučiliški profesor dr. Oto Frangeš izvoljen za predsednika komisije za kmetijstvo. Izvolitev našega delegata ni samo osebni uspeh našega priznanega strokovnjaka, temveč tudi dokaz značaja naše države v kmetijskem gospodarstvu Evrope. — Ta volitev pomeni pa tudi za našo državo posebno uvaževanje in poraz za Italijo, ki ni bila zadovoljna z izvolitvijo Nemca za predsednika te komisije.

g Nova tovarna superfosfata v Sloveniji. Tovarna kemičnih izdelkov v Hrastniku proizvaja tudi superfosfat, umetno gnojilo, ki ga rabimo predvsem za žita in ajdo. Ta tovarna spada v Westenov koncern. Ker uporaba superfosfata v Sloveniji in drugod v Jugoslaviji stalno raste, je v kratkem pričakovati, da proizvodnja tovarne v Hrastniku ne bo mogla zadostiti vsem potrebam kmetijstva po tem gnojilu. Zato je upravni svet delniške družbe Westen sklenil še drugo tovarno superfosfata in sicer v Celju. Ta nova tovarna bo lahko proizvajala do 2000 vagonov superfosfata na leto. Tovarna je opremljena z najmodernejšimi stroji za produkcijo prvovrstnega blaga. V Hrastniku se bodo izdelovali samo visokoodstotni rudninski in kostni superfosfati z 18 do 20 odstotki fosforove kisline, v Celju bi se pa proizvajal navadni rudninee s 16 odstotki fosforove kisline. Pozneje bi prišlo na vrsto tudi še mešano umetno gnojilo, ki bo vsebovalo fosforovo kislino, dušik in kali. Strojna naprava bo dovršena že do 1. julija t. l. in za jesensko sezono bo prišlo na trg že blago iz te tovarne.

I. Ogrin:

Omet.

Prav velikokrat dobim vprašanje, osobito od cerkvenih predstojnikov, naj podam mnenje, kako popraviti odpadajoči omet na poslopih. Zato smatram za neumestno, da napišem par vrstic o tem:

Najbolj trajne so zgradbe, ki so zidane v takozvanem surovem zidu, to je iz naravnega, ali pa iz umetnega kamna (iz opeke). Te stavbe, zlasti ako so iz trpežnejšega naravnega čedno obdelanega kamna, imajo trajno monumentalno vrednost. Seveda velja za vse te pravilo, da tudi te vrste zgradbe niso večne, to tem bolj, ako je to kamenje iz apnenca in njemu sorodnih vrst.

Kamen je zelo podvržen vremenskim vplivom. Vročina, vlaga, mraz, posebno ako se to zelo spreminja, pa tudi razne kemikalije vplivajo na razpad kamna. V naših krajih je navadno takih surovih zidanih poslopij le malo. Imamo največ z malto ometanih zgradb, k večjem še, da napravimo le v izpostavljenih točkah iz kamena podstavek, okvirje oken in vrat.

Zidovje zidano v surovem iz opeke je tudi zelo trpežno; vendar to ne more biti navadna opeka, temveč boljše delana iz izbrane čiste glinice, ki vsebuje precej boljše peska iz prvotina. Taka opeka mora biti zelo gosta, malo luknjčasta, ki ne vpije mnogo vode, in mora biti tudi boljše žgana kakor navadna opeka. Naši severni sosedje osobito v Holandiji, Nemčiji in Angliji pa tudi v Severni Ameriki so začeli posebno v zadnjem času zelo mnogo zidati v surovem opečnem zidu, dočim grade v južnih krajih bolj iz naravnega kamna.

Ako vpošteevamo veliko daljšo trajnost in solidnost zgradb delanih v surovem zidu, bi se gotovo gradile vsaj količkaj pomembnejše stavbe po

tem načinu. Žal, da nam tako naše gospodarske razmere in še majhen tehnični napredek v stavarstvu ne dovoljujeta, da bi se na trajnost in solidnost polagala posebna važnost.

Zato zidamo naše zgradbe le s slabšejo opeko, kamena ali betona ter potem to omečemo in zgledimo z malto, kar v splošnem imenujemo omet. Seveda spada to v strokovno vedo onih tehničarjev in obrtnih kategorij, ki se s tem tudi v praksi počajo. Vendar pa ne škoduje tudi marikateram lajku, ako se v tem nekoliko seznanji.

Prvo važno vprašanje je, kakšna je malta za omet. Malto imenujemo zmes drobnih kamenin, drobcev (pesek), kateri primešamo še lepilo, kojega naloga je, da te drobce spaja in jih za daljšo dobo trajnejše kemično zveže in kot take obdrži. Da so ti drobci dobro zvezani, je potrebno toliko tega lepila, da to obide vse zunanjo stranice drobcev. To je torej načelno razmerje peska napram lepilu.

Ako hočemo napraviti dobro in trpežno lepilo, mora biti dober in čist pesek, vsebovati ne sme preveč drobnih drobcev. Primerna velikost teh je od 1/32 mm do 6 mm. Pesek mora biti kompaktna masa, katera se da čimbolj zgotosti tako, da se napolnijo vse praznote s tanjšimi drobci. Pesek mora biti ne prekrhek, čist glinice in drugih primesi. Za finejši in gladki omet mora biti tudi pesek drobnejši in finejši, seveda do gotove meje.

Ze po stari navadi so kot lepilo za malto rabili navadno apno. To se godi še tudi danes. Poznamo pa že tudi druga lepila. Tako lepilo, ki se danes že prav mnogo uporablja, je cement. Apno se že iz kolikor toliko čistega apnenca, vsaj 90% tega mora vsebovati. Cement se pa že iz apnenatega laporja, ki se v žarečem stanju zmelje s posebnimi vrstami mlina. In ta zmleti prah se imenuje potem cement.

Malto za cement napravimo nekoliko manjšo kot ono za zid, navadno v razmerju en del apna in dva in pol dela peska, v cementno ometno malto pa 1 : 2 do 1 : 4. Za boljše malto vzamemo več lepila, a ne preveč, ker bi to poslabšalo malto. Lepilo spravimo med pesek, ga zredčimo z vodo ali ga še prej suhega premešamo. To velja posebno za mave in cement.

Način, kako se primeša razno lepilo pesku ali gramozu, se vrši pri nas večinoma vsaj za manjšo gradnje le ročno s premešavanjem in premešavanjem in močenjem teh mas. V naprednejših stavebnih krajih pa se malta izdeluje in meša s stroji, kar je mnogo boljše in se prihrani veliko na lepilu, apnu ali cementu, ki je mnogo dražji kakor pesek ali gramoz.

V Nemčiji imajo v vsakem večjem kraju tudi že tvornice za izdelovanje malte, katero pripeljejo potem zgoščeno na stavbo in jo tam malo namočijo in premešajo.

Ako rabimo za lepilo apno, je to apnena malta, ako rabimo cement, je to cementna malta. Če pa mešamo poleg apna še nekaj cementa, pa to imenujemo podaljšano malto. Dobro malto napravimo tudi, ako mešamo kot lepilo apno z mavcem; taka malta se hitro strdi in osuši in je prav uporabna za znotranji omet. Za strjenje malte je v glavnem potrebna ogljenova kislina.

Pri žganju in gašenju apna, dalje pri žganju cementa ali mavca moramo paziti, da spravimo čimbolj iz te materije ogljikovo kislino. Ko pa napravimo potem malto, ki je prepuščena vplivu zraka, začne ta lepila zopet črpati iz zraka ogljikovo kislino in tako se početa malta ali beton trdit. Torej čim starejša, tem trša postaja malta, ako jo prej ne začno razdvajati in uničevati drugi elementi po vremenskih ali potom raznih kemičnih vplivih.

(Koniec sledi.)